

Selgitus Eesti Audiovisuaalautorite Liidu huvikaitse mandaadi laiendamise teema juurde

Eesti Audiovisuaalautorite Liit (EAAL) loodi 1999.aastal ja kuigi meie põhikirjas on läbi aegade esinenud erinevas formuleeringus ühe eesmärgina ka audiovisuaalautorite (AV-autorite) huvikaitse laiemalt, siis praktikas on EAAL toimetanud klassikalises mõttes KEO ehk kollektiivse esindamise organisatsiooni funktsioonide piires, mis seadusest tulenevalt on peamiselt AV-autorite varaliste (kompensatsiooniliste) õiguste esindamine suhtes teoste kasutajatega (teled, VOD, kaabellevi jne) ja sellises õigusloomeprotsessis kaasaráákimine, mis puudutab nende õiguste kaitset.

AV-autorite algsete töö- ja autorilepingutega EAAL seni süstemaatilisel tegelenud ei ole. Tavapáraselt ja ka rahvusvahelise praktika náitel on see teema pigem ametiliitude párusmaa, aga Eesti erialagildid ja valdkonna ainuke loomeliit Kinoliit pole erinevatel põhjustel antud küsimuses tugevat positsiooni saavutanud.

Sestap otsustaski EAAL juhatus (kuhu kuulub 7 oma alal aktiivselt tegutsevat AV-autorit) tellida uuring, mis kaardistaks Eesti AV-autorite huvikaitse hetkeseisu ja vajadused ning pakuks välja plaani, kuidas olukorda parandada.

Uuring “**Millist kollektiivset esindatust vajab Eesti audiovisuaalautor?**” viidi läbi 2025. aasta veebruarist aprillini Eesti Audiovisuaalautorite Liidu tellimisel Stories For Impact OÜ poolt.

Audiovisuaalautoritena käsitleti režissööre, stsenaariste, operaatoreid ja kunstnikke. Uuring põhines eelkõige (grupi)intervjuudel nimetatud autoritega (erialagildide määratud esindajad), mida täiendasid mõned ekspertintervjuud ja teiseste allikate analüüs.

Kollektiivse esindamise peamised vajadused osutusid alljärgnevateks:

- Lepingute sõlmimise õigeaegsuse ja täielikkuse tagamine
- Töötasude läbipaistvam ja õiglasem arvestamine
- Isiklike õiguste tagamine ning varaliste õiguste korrektne ja õiglane kasutamine
- Töötingimuste ja -ohutuse parandamine
- Audiovisuaalse teose loomise projekti-, sh finantsjuhtimises suurema läbipaistvuse tagamine
- Tootjatega läbirääkimine võrdsemalt positsioonilt
- Riikliku kultuuri-, sh filmipoliitika kujundamises osalemine

Uuring tõi välja, et terviklikult ja järjepidevalt ei esinda erinevate erialade autorite huve seni ükski organisatsioon.

Uuringus käsitleti viit võimalikku tulevikustsenaariumit audiovisuaalautorite esindamiseks:

1. ametiühing (eraldi või kombineerituna mõne teise organisatsiooniga);
2. uus esindusorganisatsioon neljale erialale;
3. erialapõhised liidud ja gildid;
4. Eesti Kinoliit;
5. Eesti Audiovisuaalautorite Liit.

Juba tegutsevaid organisatsioone analüüsides selgus, et eri tüüpi audiovisuaalautorite õiguste ja huvide terviklikuks ning järjepidevaks esindamiseks on suurim potentsiaal Eesti Audiovisuaalautorite Liidul.

Võimalikud järgmised sammud tugevama ühise esindusvõimekuse saavutamiseks on uuringu kohaselt alljärgnevad:

1. Autorite esindamise mudeli uuendamine, sh:
 - a. EAAL-ile laiema esindamise mandaadi hankimine (sh liikmetelt, riigilt) ja järjepidevate ressursside tagamine selle teostamiseks
 - b. Kinoliidu rolli täpsustamine seoses autorite esindamisega ja rollijaotuses ning koostööpõhimõtetes kokku leppimine EAAL-i ning gildide ja liitudega.
2. Eri liiki AV-autorite vahel ühises visioonis ja sihtides kokku leppimine (huvikaitsja ametikohta täitva isiku eestvedamisel).
3. Siduva hea tava kujundamine ja rakendamine AV-autorite ja tootjate vahel, sh minimaalsete töötasude, autoriõiguste, etapiviisiliste lepingute ja eelarve läbipaistvuse tagamine.
4. Riigi suunal ja riigiga koostööks tootjate ja AV-autorite ühise (huvikaitse)plaani koostamine ning teostamine.

Selleks, et EAAL mandaati laiendada, tuleb muuta meie põhikirja ja liikmelepingut. Need dokumendid on juristide poolt ettevalmistatud ja EAAL liikmetele enne üldkogu (9.06.25) tutvumiseks saadetud. Põhikirja ja liikmelepingu muutuse ja seda kaudu huvikaitse mandaadi laiendamise peab üldkogu heaks kiitma.

EAAL mandaadi laiendamise esimese etapi finantseerimise plaan sisaldub EAAL eelarvekavas, mida samuti üldkogul esitletakse.